

Orgaan van de „Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans”

Redactie: Parkstraat 44, Zaandam

Administratie: Jan Bestevaerstraat 2, Koog aan de Zaan

Verschijnt 3-maandelijks

Maart 1971 No. 37

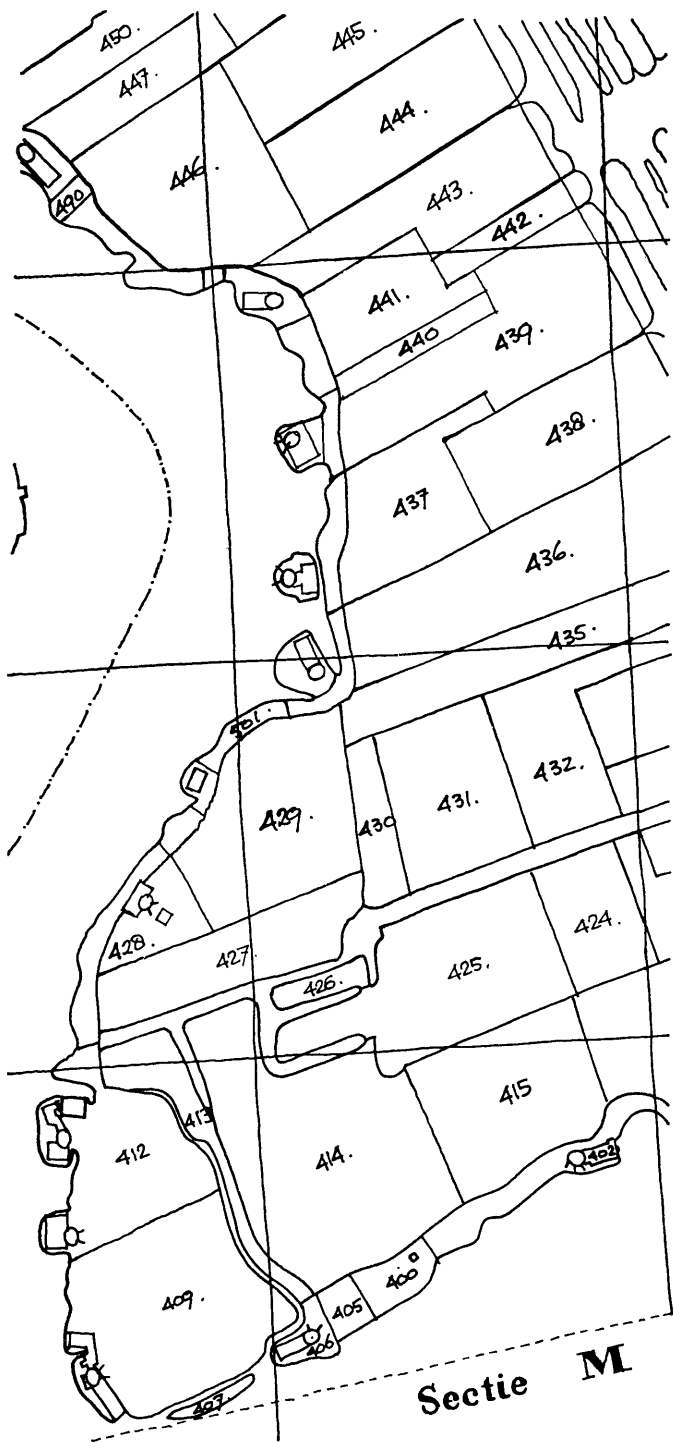
Waar de Zaanse Schans gesticht werd

In onze, min of meer geordende, Nederlandse samenleving heeft praktisch gesproken elke vierkante meter grond een eigenaar. Dat is niet altijd zo geweest. Er waren tijden, waarin de grond vrijwel waardeloos was en ieder zich daarvan naar behoefte een stuk kon toeigenen. Maar naarmate de bevolking groeide en zich ook buiten de steden allengs meer mensen vestigden, werd dit steeds moeilijker. Conflicten bleven dan niet uit; landroof kwam herhaaldelijk voor, grensstenen werden bij bewerking van het land „per ongeluk” ondergeploegd, hekken werden in de nacht verplaatst en menige ruzie tussen naburige eigenaren werd met de vuist of erger beslecht. Wel had men reeds in de zestiende eeuw bepaalde voorschriften, die bij overdracht van grond nageleefd moesten worden, wel werden in sommige streken van ons land, evenals in Frankrijk en zelfs bij de oude Romeinen, bij verkoop van landerijen bepaalde gebruiken voor het vastleggen van de grenzen in acht genomen, in Duitsland had men ambtenaren die toezicht op handhaving van de grenzen moesten uitoefenen, en weer elders werd, door een jaarlijkse rondgang van de bevolking na het binnenhalen van de oogst, nagegaan of ieder zich binnen de perken van zijn eigen bezit had gehouden. Maar dit alles was toch niet voldoende om de juistheid van grensscheidingen op den duur te verzekeren. Daarin kwam eerst verandering door het instellen van het kadaster. Deze, in de tijd van Napoleon in navolging van Frankrijk hier te lande ingevoerde, registratie van de grond, geschiedde oorspronkelijk alleen voor de heffing van een belasting op onroerend goed, de ook thans nog bestaande zgn. Grondbelasting. Zij heeft echter op den duur een veel verder strekkende betekenis verkregen.

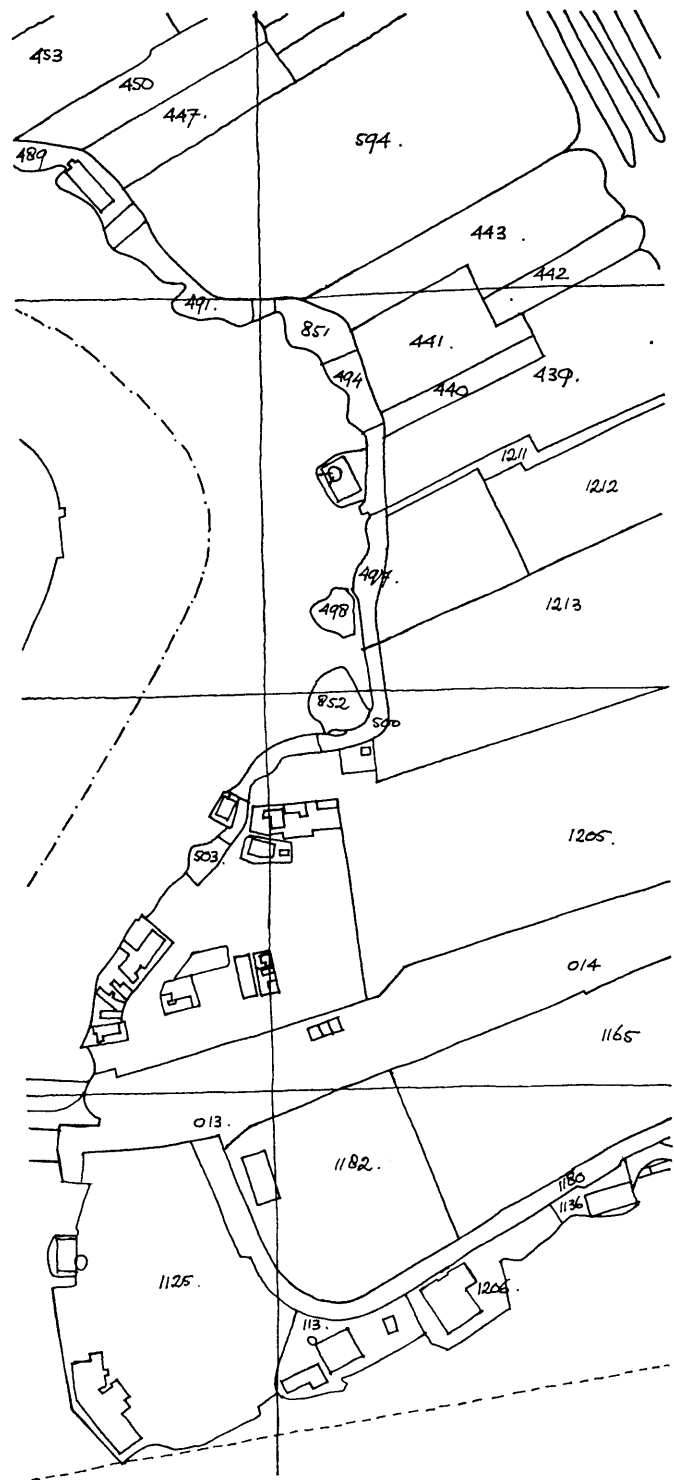
Nadat de Franse wet op dit gebied op 1 januari 1812 hier van kracht werd, zijn allerwege landmeters op pad gegaan, teneinde op aanwijzing van de burgemeesters eerst de gemeentegrenzen vast te stellen, om vervolgens elk perceel grond binnen die grenzen gelegen nauwkeurig op te meten en in kaart te brengen. Daarna werd zulk een perceel op naam gesteld van degene, die zich als eigenaar aandienende, terwijl de gronden waarvoor zich niemand meldde, ten name van de Staat werden gesteld. Een zeer omvangrijk

werk, dat vele jaren van intense arbeid heeft gekost. In 1832 was het echter voltooid, zodat het kadaster en de daarmee samenhangende hypothecaire boekhouding in het gehele land, behalve in Limburg, kon worden ingevoerd. Wanneer men bedenkt welke eenvoudige middelen de landmeters ter beschikking stonden en wat deze opleverden, dan kan men slechts bewondering hebben voor de resultaten die zij hebben bereikt. Nog thans worden in grote delen van Nederland de kaarten gebruikt, die toen werden vervaardigd en waarvan de nauwkeurigheid niet zelden verrassend groot blijkt te zijn. Wie zich hiervoor interesseert kan zich daarvan – tegen geringe betaling – aan de hand van de bij iedere gemeente-secretarie aanwezige copieën overtuigen. Aangezien het menige lezer waarschijnlijk belang zal inboezemen hoe het terrein van de Zaanse Schans er anderhalve eeuw geleden uitzag, wordt hierbij een gedeelte van de tekening gereproduceerd, welke in de eerste jaren van het kadaster, van onze omgeving werd gemaakt. Daarnevens is een tekening afgedrukt van de situatie, zoals deze op het ogenblik bestaat. De kadastrale kaarten worden ambtshalve geregeld bijgewerkt, maar niet steeds komt de landmeter zodra er in de bebouwing iets wordt veranderd. De huidige kaart vermeldt dan ook nog niet alle panden, welke de laatste tijd naar de Schans zijn overgebracht. Toch geeft hij wel materiaal voor vergelijking met de vroegere toestand. Zo is het merkwaardig om te zien hoe de nummers van een aantal percelen nog dezelfde zijn als die welke zij aanvankelijk ontvingen. Een bewijs, dat daar wat grond en bebouwing betreft, in al die jaren geen wijzigingen hebben plaatsgevonden.

Duidelijk is op de oude kaart ook waar te nemen hoe het terrein waarop de Geuzen indertijd de versterkingen hebben gebouwd, waaraan de Zaanse Schans zijn naam ontleent – op de hoek van de Poel en de Zaan gelegen – een afzonderlijk stuk grond is geweest. Het was wanneer wij ons goed herinneren een klein bedijkt stuk land dat buiten de kalverpolder lag, een iets hoger peil bezat en afzonderlijk door een petmolentje werd bemalen. Diederik Sonoy zou er waarschijnlijk nog wat meer van hebben kunnen vertellen, maar het kadaster gaat helaas niet zo ver terug.

M = Kadaster 1835

Kadaster ± 1965

De heer Simon Honig was zo vriendelijk na te gaan welke molens op de oude kaart voorkomen. Het waren de volgende:

403 Oliemolen	„de Kater”
406 Pelmolen	„de Witte Klok”
408 Oliemolen	„de Roode Wachter”
410 Oliemolen	„de Ooievaar”
411 Oliemolen	„de Windhond”
428 Pelmolen	„de Grauwe Gans”

502 Zaadpakhuis	„de Haan” (<i>géén molenschuur</i>)
499 Oliemolen	„de Vergulde Haan”
498 Pelmolen	„de Grootvorst” v/h „de Czaar van Moscoviën”
495 Oliemolen	„de Kat” (thans Verfmolen)
493 Oliemolen	het Vliegend Hert” later „de Wind”
491 Oliemolen	„de Star” of „Queen”
489 Oliemolen	„de Os”

GOED JAARS ENDJES

Voorheen bouwde men als men een goed jaar in zaken had, weer een eind aan de (houten) woning. Zulk een verlengstuk noemde men een „Goedjaarsend”.

* Noorderhuis en d'Mol

Meldden wij in het vorig nummer, dat de huizen waren overgevoerd en later boven hun nieuwe fundering getrokken; reeds nu kan worden medegedeeld, dat ze op hun fundering staan en dat het metselwerk gereed is.

Intusschen zijn zij gehuld in plastic, om het verdere werk van de afbouw in wintertijd mogelijk te maken.

* Stijlkamers

In d'Mol zullen stijlkamers worden ingericht, het zal door de Zaanlandse Oudheidkamer worden gedaan, geheel in overeenstemming met de tijd, waaruit de woning stamt. Daarbij zal kunnen worden beschikt over een aantal voorwerpen e.a., die aan de Zaanlandse Oudheidkundige Vereniging „Jacob Honig Jz Jr, ter beschikking zijn gesteld.

Dit zal weer een nieuwe gelegenheid zijn voor het publiek om iets te bezichtigen.

* Bakkerij-Museum

Het huis „Hazepad 11”, thans einde Zeilemakerspad, zal zoals wij reeds eerder vermeldde, een Bakkerij-Museum gaan herbergen. Dank zij een koninklijke gift van Wessanens Koninklijke fabrieken, wordt het een mooi geheel. De heer G. Dekker, oud-firmant van „De Zeeuw”, heeft reeds de medewerking van oudheidkundigen op bakkerij-gebied.

* Prentenwinkel

In het vroegere pand Rozengracht 1, thans Kalverringdijk 21 heeft op 28 november j.l., de opening plaats gevonden van de Prentenwinkel annex zeefdrukkerij. De heer Metselaar verrichtte symbolisch de opening door het maken van een afdruk van een oud-hollandse prent „De Plaatdrukker”.

De heer de Graaff deelde nog mede, dat hij een reclamebiljet had laten ontwerpen ten gunste van de propaganda voor de vereniging „Vrienden van de Zaanse Schans”, waarvoor de voorzitter van deze vereniging hem dank bracht.

* Een grote gift

De vereniging mocht van de „Stichting Verkade” een royale gift ontvangen van f 5000.—.

* Weer een Folkloredag

De Folkloredag 1970, gehouden tijdens de Jumelage was een succes; de V.V.V. heeft dus besloten om ook in 1971 zulk een dag te houden en wel op zaterdag 24 augustus. Onze vereniging hoopt weer present te zijn met een reclame- tent.

BERICHTEN

ACCEPT-GIROKAARTEN

Als dit nummer verschijnt gaan vrij zeker onze accept-giro kaarten in zee. U hebt ze alleen maar te ondertekenen en in een giro-envelop op te zenden.

Wilt U er wel om denken, voor zover Uw gironummer niet is vermeld, dit in te vullen?

ADRESWIJZIGING

Nogmaals vragen wij dringend, of U alstublieft bij adreswijziging bericht wilt geven aan de secretaris: Jan Bestevaerstraat 2, Koog aan de Zaan.

MAP ORNAMENTIEK HOUTBOUW

Wij mochten enkele bestellingen ontvangen, ieder die de collectie ontving was er wèg van. U weet, U betaalt bij ons dezelfde prijs als in boekhandel, de winst komt dan geheel ten bate van onze verenigingskas. Er zitten in de map 13 prachtige kleurenfoto's, formaat 32 x 32 cm. Het is een pracht-verjaarsgeschenk.

Bestellingen aan de heer B. Ijskes, Zaanse Schans, Zonnewijzerspad 6, Zaandam, liefst per postgiro. Zijn nr is 626379. Bij verzending per post f 12,10.

Bewaarmap voor het orgaan

Vooraf voor onze nieuwe leden is het van belang te weten, dat er nog steeds voorraad is van de bewaarmap, gemaakt van mooi stevig karton uit de papiermolen „De Schoolmeester”, ook te gebruiken als bewaarmap voor andere documenten.

Bestellingen eveneens bij de heer B. Ijskes, Zonnewijzerspad 6, Zaandam, liefst per giro. Zijn nr. is 626379. Prijs inclusief porto f 3,10.

FOTO'S VAN DE SCHANS

Op de Jaarvergadering is de wens geuit om fotografen die voor zichzelf bezig zijn de Schans te documenteren, met elkaar in aanraking te brengen. Gaarne even een berichtje aan de secretaris en wij brengen U tot elkaar.

Trouwens, onze archivaris is nog altijd zeer verlangend naar mooie (liefst grote) foto's.

ONZE PROPAGANDA

Voor 1 oktober 1971 brenge elk lid een nieuw lid aan!

Vereniging „Vrienden van de Zaanse Schans”

Goedgekeurd bij K.B. van 16 augustus 1967

Secretariaat: R. de Hoog, J. Bestevaerstr. 2, Koog a/d Zaan
Penningmeester: D. de Boer Ezn.,

Evertsenstraat 1, Wormerveer

Postgiro 742899 ten name van:

Penningmeester Ver. Vrienden van de Zaanse Schans,
Wormerveer

NIEUWE LEDEN

Sedert onze laatste opgaaf in september 1970, mochten wij de volgende nieuwe leden, die wij hierbij van harte welkom heten, inschrijven:

Almen (Gld.)

Prof. Dr. H. Engel

Amsterdam

H. Blokker
Mr. H. R. Eyb
J. Kleerbezem
Mevr. E. Mok
P. Rowold
J. Tolen
F. C. Weeling

Assendelft

J. Hartog

Bakkum

D. Kaper

Bergen

Mevr. Kooyman

Beverwijk

M. Mooy

Bussum

Mevr. D. Gil-Mars
Mevr. J. Mulinsky-Blankert
Mevr. P. Kleyn-Nat
J. A. van Praagh

Egmond a.d. Hoef

Mevr. A. M. Schimmelpenninck-Sillema

Eindhoven

B. J. Wafelbakker

Haarlem

C. J. Hoog
A. Vink

Haren (Gr.)

Mevr. W. H. J. Venniker-Zwijenburg

Harderwijk

J. Kuyt

Hilversum

C. F. van der Brugge

Koog a.d. Zaan

J. Ofman
J. Schol

Krommenie

R. Barentz
H. W. Beerekamp
D. Gorter
L. Gorter
F. H. Schilder
S. Supèr
H. van Til
Fa Timmerman en Neelen

Leiden

Mevr. J. Muis-Vinke

Soest

F. J. Boon

Ursem (N.H.)

J. de Witte

Utrecht

J. Markus

Wormerveer

S. Gruys

Not. J. H. M. van Reeuwijk

J. Valk

Rotterdam

L. Elink Schuurman (Thee)

L. Elink Schuurman (Koffie)

Zaandam

Mej. A. D. C. Achterberg

H. Bas

A. J. Bouman

J. A. Fijn van Draat

H. de Graaf

D. C. Houthuijse

Drukkerij Huisman N.V.

J. Mansfeld

P. van Oostveen

Not. I. A. van Overbeeke

H. J. Siebeling

P. C. Vink

H. B. van Yperen

H. Ijskes

Milaan (It.)

J. Baas

ERFLATING EN SCHENKINGEN

Artikel 24 der Successiewet bepaalt, dat *als geerfd wordt* door een rechtspersoon (zoals een stichting, vereniging e.d.) die een algemeen maatschappelijk belang beoogt, het verschuldigde successie-recht wordt beperkt tot 10% van de verkrijging, ongeacht het bedrag.

Maar de eerste f 10.000,— zijn altijd vrij!

En blijkens mededeling van de Inspecteur der Registratie en Successie te Haarlem kan de Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans als zodanig worden aangemerkt.

Voor *schenkingen* aan dezelfde rechtspersonen — en dus ook aan de Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans — is een bedrag van f 5.000,— vrijgesteld.

Maar ook voor kleinere bedragen heeft de wetgever een voordelige regeling getroffen. De Wet op de Inkomstenbelasting bepaalt nl., dat voor de berekening van het belastbaar inkomen *schenkingen* aan kerkelijke, charitatieve, culturele en wetenschappelijke instellingen — dus ook aan de Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans — kunnen worden afgetrokken, indien zij tezamen per kalenderjaar zowel f 120,— als 1% van het onzuivere inkomen nadat dit is verminderd met de persoonlijke verplichtingen, te boven gaan en wel tot een maximum van 10% van dat inkomen. Door belastingbesparing kost in die gevallen de gift aan de schenker dus minder dan het nominale bedrag.

Indien men zich bij notariële akte verbindt gedurende tenminste drie jaren, doch afhankelijk van zijn leven, een periodieke uitkering aan de Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans te schenken, is die schenking als persoonlijke verplichting *in ieder geval* aftrekbaar.

Wie f 1.000,— wil schenken, doet dus verstandig zich te verplichten tot bijvoorbeeld vier jaarlijkse giften van f 250,—. *Dat bedrag gaat dan af van de top*, en dus het zwaarst belaste deel van zijn inkomen. Stel, dat de belasting voor die top 70% bedraagt, dan kost deze gift van f 1.000,— de schenker door de belastingbesparing in feite maar f 300,—.